

Indholdsfortegnelse - Bilag

Indholdsfortegnelse - Bilag	1
5.1 Pejlemærker og fokusområder for Børne- og Kulturudvalget 2015-2017	2
Bilag 1: Indsatsområder for Børne- og Kulturudvalget 2015-2017 (Bilag 1).....	2
Bilag 2: Referater fra udvalgets strategidrøftelser (Bilag 2)	15
5.2 Den åbne skole	20
Bilag 1: KL inspirationsmateriale Læring i den åbne skole	20

**5.1 Pejlemærker og fokusområder for Børne- og
Kulturudvalget 2015-2017**

Bilag 1

Indsatsområder for Børne- og Kulturudvalget 2015-2017 (Bilag 1)

Baggrund

Børne- og Kulturudvalget har i første del af udvalgsperioden haft mere grundlæggende strategiske drøftelser på udvalgets fire hovedområder:

- Dagtilbud
- Folkeskolen
- Kultur og fritid
- Uddannelse

Strategidrøftelserne har haft til formål, at udvalget kom tættere på de indsatsområder, som udvalget vil lægge særlig vægt på i valgperioden.

Strategidrøftelserne på de fire områder tog afsæt i følgende spørgsmål:

1. Hvilke udfordringer vil kommuner særligt møde i de kommende år på de pågældende områder?
2. Hvilke temaer eller indsatsområder ønsker udvalget særligt, at KL sætter fokus på eller understøtter kommunerne i at arbejde med?
3. Hvilke fingeraftryk ønsker udvalget på kommunernes vegne at have sat på området, når udvalgsperioden er slut, og hvilke tegn skal man lede efter for at se, om det er lykkedes at præge udviklingen?

Strategidrøftelser på de fire områder udgør grundlaget for udvælgelsen af fire overordnede og tværgående indsatsområder for udvalgets arbejde i valgperioden.

Fire indsatsområder for Børne- og Kulturudvalget 2015-2017

De fire indsatsområder skal give retning for udvalgets arbejde og understøttelse af kommunerne. De fire indsatsområder skal ses i

Den 10. juni 2015

Sags ID: SAG-2015-01102

Dok.ID: 2037919

LDPE@kl.dk

Direkte

Weidekampsgade 10

Postboks 3370

2300 København S

Telefon

www.kl.dk

Side 1/12

sammenhæng med KL's øvrige indsatser og politikker, der fastlægges af bestyrelsen.

Hvert indsatsområde er konkretiseret med en kort beskrivelse af udvalgte mål samt tegn på, at målene nås. Der er desuden beskrevet udvalgte aktiviteter, der på kort sigt skal iværksættes med henblik på at understøtte, at målene nås.

Udvalget vil få forelagt en årlig opfølgning på de fire indsatsområder. Her vil der være mulighed for at tilpasse de understøttende aktiviteter.

De fire indsatsområder for Børne- og Kulturområdet 2015-2017

1. Læring og dannelse for alle børn og unge
2. Samarbejde med forældre om børns læring, udvikling og trivsel
3. Flere unge i erhvervsuddannelse
4. Kultur og fritid på tværs.

Indsatsområde 1: Læring og dannelse for alle børn og unge

Læring og dannelse er afgørende faktorer i alle børns og unges udvikling, trivsel og livsmuligheder. Læring og dannelse pågår hele livet og begynder hos det helt lille barn. Mange faktorer og aktører skal spille sammen om en fælles målsætning om alle børns og unges læring og dannelse. Derfor sætter KL i de kommende år fokus på, hvordan øget kvalitet i dagtilbud, opfølgning på folkeskolereformen, ændringer på fritidsområdet samt sammenhæng og helhed på børn- og ungeområdet samlet set giver vores børn og unge en god barndom og ungdom samt ruste dem bedst muligt til at håndtere fremtidens udfordringer.

Mål: Øget kvalitet i dagtilbud

Forskning peger på, at en tidlig indsats i barnets første år og inden skolestart er en god investering og har langsigtet effekt. Derfor ønsker Børne- og Kulturudvalget øget kvalitet i dagtilbud. Der skal særligt fokus på, hvad der kendetegner høj kvalitet i børnenes første tre år, og hvad der kendetegner høj kvalitet for de lidt større børn i dagtilbud.

Kvalitet i dagtilbud skal give alle børn et godt børneliv og grundlæggende forudsætninger for deres videre udvikling og læring samt lyst til og mod på at opdage og være med til at forme fremtiden. En høj kvalitet giver børn plads til at være glade, lege og være nysgerrige og understøtter samtidig børns trivsel, udvikling og læring. Med tidlig indsats fx i forhold til sprog eller tegn på mistrivsel rettes fokus mod at handle, før det er for sent.

Tegn: Udvalget ønsker at se nedenstående tegn på, at målet nås:

- 0-6 års-området og fokus på høj kvalitet er kommet højere op på såvel den nationale som den kommunalpolitiske dagsorden
- KL har markeret sig i den nationale debat om, hvad læring er i dagtilbud, og hvordan der følges op på børnenes læring
- KL iværksætter initiativer, der understøtter det kommunale arbejde med læring og opfølgning i dagtilbud.

Kommende aktiviteter

Dialog med regering og Folketing	KL vil invitere de relevante fagministre og eventuelt det relevante udvalg i Folketinget til at drøfte høj kvalitet og læring i dagtilbud
Konference	Gennemføre en årligt tilbagevendende

	konference på dagtilbudsområdet
Dialogmøder	Gennemføre to dialogmøder i 2015 med parterne på dagtilbudsområdet om kvalitet og læring i dagtilbud. I møderne deltager bl.a. repræsentanter fra ministerier, faglige organisationer, professionshøjskoler samt forskningsinstitutioner
Inspirationsmateriale eller udspil	Eventuelt udgive inspirationsmateriale eller et udspil til de politiske og faglige drøftelser om læring og kvalitet i dagtilbud.

Mål: Den nye folkeskole skal lykkes og være skole for alle børn

For at realisere en ny skole og sikre, at reformen føres ud i livet, har KL iværksat en understøttende indsats, der er større end nogensinde før. Indsatsen har omfattet mange forskellige initiativer og har rettet sig mod mange forskellige aktører i og omkring folkeskolen. Den store proces kræver en flerårig indsats, som er afhængig af, at kommunalpolitikere hele tiden går forrest og driver processen fremad.

Skal man pege på de to største forandringer i folkeskolen er det:

- Fokus går fra undervisning til læring. Elevernes læring understøttes ikke længere kun af lærernes undervisning i alle fagene, men også gennem åben skole, motion og bevægelse og understøttende undervisning
- Digitalisering. It ændrer grundlæggende ved elevernes måde at lære på, ved lærere og pædagogers undervisning og samarbejde, ved ledelsens opgaver samt ved skolens dialog med forældrene. Nogle skolefolk taler om et decideret forandringsmæssigt kvantespring i folkeskolens 200 årige historie.

KL vil fortsat massivt understøtte kommunerne i at omstille skolen. KL's bestyrelse har besluttet, at der løbende politisk skal følges op på de undersøgelser, som KL og staten gennemfører. Det sker bl.a. ved, at udvalg og bestyrelse får forelagt landstendenser for elevernes faglige resultater og trivsel.

Hvis udvalget ønsker særligt at sætte fingeraftryk på omstillingen af skolen, vil det være oplagt at udpege to temaer:

1. Det kommunalpolitiske ansvar for skolen fastholdes, og omstillingen lykkes.
2. It i folkeskolen blive en reel gevinst i forhold til at øge alle elevers læring og trivsel og bidrager til en inddragende dialog med forældrene.

Tegn: Udvalget ønsker at se nedenstående tegn på, at målet nås:

- At udvalg og bestyrelse iværksætter initiativer, der sikrer fortsat højt fokus på folkeskolen i kommunalbestyrelserne
- At brugerportalsinitiativet er lykkedes, herunder at elever, forældre, medarbejdere og ledelse finder it redskaberne brugbare og let tilgængelige
- Respekten om og tilliden til folkeskolen er øget.

Kommende aktiviteter	
Kommunal opfølgning på resultater	Udvalg og bestyrelse opfordrer løbende kommunalbestyrelserne til at følge op på resultater af landsdækkende undersøgelser, den kommunale kvalitetsrapport, følgeforskning m.v.
Politiske møder om folkeskolen	Der holdes to årlige politiske møder om temaer, der er relevante for, om skolen lykkes. KL's Børn & Unge Topmøde anvendes til at sætte fokus på det kommunalpolitiske ansvar
Iværksætte initiativer vedrørende it	Iværksætte initiativer, der kan fremme digital understøttelse af elevernes læringsprocesser samt lærere og pædagogers arbejde med planlægning, gennemførelse og opfølgning på læringsforløb
Politisk drøftelse om tillid og respekt	Der udarbejdes et oplæg til drøftelse i udvalg og bestyrelse om, hvordan respekt og tillid til folkeskolen kan øges.

Indsatsområde 2: Samarbejde med forældre om børns læring, udvikling og trivsel

Alle forældre skal have mulighed for at bidrage bedst muligt til deres børns trivsel, udvikling og læring i samarbejde med dagtilbud, skole og fritidstilbud. Forskning viser, at et godt hjemmelæringsmiljø øger børnenes sandsynlighed for at klare sig godt i skolen uanset forældrenes økonomiske, sociale og etniske baggrund. De fagprofessionelle i institution og skole har derfor en vigtig opgave i at understøtte alle forældre i at skabe et godt hjemmelæringsmiljø for deres børn. Alle forældre har ressourcer, der kan sættes i spil i forhold til deres børn.

Der er behov for at tydeliggøre forældreansvaret og udvikle en ny praksis for inddragelse og samarbejde med forældre om deres børns læring, udvikling og trivsel.

Mål: Engagerede forældre, der bidrager aktivt til deres børns læring, udvikling og trivsel

De kommunale tilbud skal tydeligt kommunikere, hvilke forventninger de har til forældrenes involvering i deres barns liv i institution og skole. Forældrene skal tage et væsentligt medansvar for, at barnet og den unge er i god udvikling, bliver så dygtig, det kan samt lærer at begå sig hensigtsmæssigt i sociale relationer.

Tegn: Udvalget ønsker at se nedenstående tegn på, at målet nås:

- Nye dialog- og samarbejdsformer mellem forældre og fagprofessionelle er udviklet
- Elevplanerne er digitale, er tilgængelige for og anvendes af forældrene
- Der er rejst en kommunalpolitisk debat om samspillet mellem kommune og forældre om børns læring, udvikling og trivsel.

Kommende aktiviteter	
KL udmelding om forældresamarbejde	KL opfordrer kommunalbestyrelserne til, at der kommunalt sættes mål og rammer for forældresamarbejdet
Skolebestyrelsens principper	KL arbejder for, at forventningerne til, hvordan forældre løfter deres ansvar i folkeskolen, fremgår af skolebestyrelsernes

	principper for forældrenes ansvar i skole-hjemsamarbejdet
Temamøde	Afholde temamøde om skolebestyrelsernes arbejde og roller i en ny skole
Børn og Ungetopmøde	Adressere forældreansvar og forældreinddragelse på Børn & Unge Topmødet 2016.

Indsatsområde 3: Flere unge i erhvervsuddannelse

Med reformen af erhvervsuddannelserne fra 2014 er det målet, at mindst 25 pct. og 30 pct. af en ungdomsårgang skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse i hhv. 2020 og 2025.

Kommunerne har ikke alene ansvaret for, at flere unge vælger en erhvervsuddannelse. Fx har også virksomhederne et medansvar for at oprette praktikpladser og herigennem synliggøre erhvervsuddannelserne som en attraktiv uddannelsesvej. Men kommunerne kan gennem målrettede indsatser påvirke udviklingen. Som udgangspunkt kan kommunerne fx vælge at beslutte en politisk målsætning for, hvor stor en andel af unge, der påbegynder en erhvervsuddannelse direkte efter folkeskolens 9. og 10. klasse.

Mål: Flere unge i erhvervsuddannelse

Flere unge søger ind på en erhvervsuddannelse direkte efter 9. og 10. klasse.

Tegn: Udvalget ønsker at se nedenstående tegn på, at målet nås?

Andelen af unge, der søger ind på en erhvervsuddannelse direkte efter folkeskolens (grundskolens) 9. og 10. klasse, øges. Udgangspunktet er baseline i aftalen om erhvervsuddannelsesreformen i 2013, hvor 18,8 pct. af 9. og 10. klasseeleverne valgte en erhvervsuddannelse ved uddannelsesvalget i marts måned.

Kommende aktiviteter	
Kommunalt måltal	KL vil understøtte kommunernes arbejde med at beslutte et kommunalt måltal for andelen af unge, der vælger erhvervsuddannelse direkte efter 9. og 10. klasse i hhv. 2020 og 2025 som led i reformen af folkeskolen
Fremme elevernes erhvervslivskendskab gennem forskellige aktiviteter.	Igangsætte forskellige tiltag fx under åben skole, der kan fremme elevernes erhvervslivskendskab og derigennem fremme elevernes præferencer for en erhvervsuddannelse (fx virksomhedsvenskabsklasser, særlige udskolingslinjer og brobygningsordninger målrettet

	erhvervsskolerne, fokus på EUD10 mv.)
Fokus på afgangsprøve	Et styrket fokus på, at eleverne består folkeskolens afgangsprøve i dansk og matematik, som kræves for at kunne optages på en erhvervsuddannelse
Vejledningsindsats	Fokuseret vejledningsindsats og bedre synliggørelse af erhvervsuddannelserne, fx gennem fælles projekt med Undervisningsministeriet om kollektiv vejledning og forstærket fokus på det timeløse emne Uddannelse og job
Partnerskaber	Forpligtende partnerskaber med virksomhederne om at tilvejebringe praktikpladser, eventuelt i samarbejde med kommunens jobcenter, der allerede har gode virksomhedskontakter.

Indsatsområde 4: Kultur og fritid på tværs

Kultur og fritid spiller en afgørende rolle for at skabe engagerede fællesskaber, lokal identitet og livsduelige borgere. Derfor sætter KL i de kommende år fokus på, hvordan kultur- og fritidsområdet kan tænkes mere helhedsorienteret og tværsektorielt ved at sætte området i tæt sammenhæng med fx skole, vækst samt teknik og miljø – uden at det går ud over kulturen og fritidens egenverdi. Afsættet er KL's debatoplæg 'Kunsten at blande (sig)', debatten på KL's Kultur- og fritidskonference maj 2015 samt Børne- og Kulturudvalgets strategidrøftelser.

Dertil kommer vækst dagsordenen, som får stadig større kommunalpolitisk fokus i stadig flere kommuner. Her er man optaget af at tænke kultur og fritid sammen med vækst, byudvikling, lokalisering, arbejdskraft og talentudvikling.

Mål: Et Danmark i balance

Kultur- og fritidslivet spiller en stor rolle i bestræbelserne på at skabe det gode og indholdsrige liv i hele landet. Samtidig rummer kultur- og fritidsområdet i tæt kobling til turismeerhvervet og oplevelsesøkonomien potentialer til at fremme vækst og beskæftigelse, også i de områder af landet, der oplever befolkningstilbagegang. Både med henblik på bosætning og turisme er det essentielt, at kommunerne forholder sig til og udnytter lokale ressourcer og potentialer optimalt.

Tegn: Udvalget ønsker at se nedenstående tegn på, at målet nås:

Alle kommuner bruger kultur- og fritidspolitikken offensivt til at styrke den lokale identitet og samtænker den med vækst dagsordenen.

Kommende aktiviteter	
Konference	Konference om faciliteter og fællesskaber med fokus på faciliteter med flere muligheder
Katalog	"Kulturen og det gode liv på landet", et katalog med forslag til, hvordan kommunerne gennem kultur- og fritidspolitikken kan styrke det gode liv på landet.

2. Mål: Prioriteringer af kulturmidler på tværs af Danmark

KL vil sætte fokus på at skabe klarhed over ansvars- og rollefordelingen mellem stat, regioner og kommuner, samt de statslige rammer (love og traditioner) for den samt de statslige rammer for det lokale kultur- og fritidsliv.

Kommunerne har ofte svært at se logikken og retfærdigheden i statens engagement på kulturområdet. De stiller for eksempel spørgsmål som:

- Får Østdanmark mere end Vestdanmark i statslig kulturstøtte? Og er det ok? Og hvad med mindre bysamfund og landområder generelt?
- Hvorfor får visse kulturinstitutioner og kunstgenrer støtte, og andre får ikke noget, fx i forhold til filmfonde, musikskoler, der får refusion, mens de øvrige kulturskoler ikke får det?
- Hvor er gennemsigtigheden henne i tildelingen, fx i forhold til regionale spillesteder, og behøver det statslige kulturengagement (fx kulturaftaler og støtte til børneteater) at være så tungt og bureaukratisk?
- Er vi på vej ud i en god udvikling, når staten vil omlægge mekanisk refusion til puljeøkonomi – eller risikerer det at føre til (endnu mere) smagsdommeri og endnu mere bureaukrati?

Tegn: Udvalget ønsker at se nedenstående tegn på, at målet nås:

Der er større indsigt og gennemsigtighed i principperne for fordelingen af kulturmidler, og der er igangsat en debat om disse principper. Det skal i den forbindelse afklares, om KL skal have en politik på området.

Kommende aktiviteter	
Kortlægning	Intern kortlægning og analyse af statens nuværende praksis i form af økonomi og principper
Præsentation	Præsentation af kulturens udvalgte regionale og lokale nøgletal, i stil med analyserne fra ”Lokal Balance”
Konference	Endagskonference maj 2015 med fokus på debat om kulturmidlerne.

3. Mål: Øget samarbejde om den åbne skole

En KL-måling fra november 2014 viser, at i 61 af landets kommuner har alle eller over halvdelen af kommunens skoler et samarbejde med foreningslivet. Det tilsvarende tal for kulturinstitutioner er 48.

Tegn: Udvalget ønsker at se nedenstående tegn på, at målet nås:

Alle eller over halvdelen af skolerne i hver af landets 98 kommuner har indgået et samarbejde med eksterne aktører fra kultur- eller fritidslivet ultimo 2017.

Kommende aktiviteter	
Åben skole camp	Åben skole camp om status efter første år med den åbne skole. Ny viden og inspiration til de næste skridt
Temamøde	Temamøde med KL og idrættens organisationer om idræt, læring og trivsel i skolen
Inspiration	Inspirationsmateriale eventuelt udarbejdet i samarbejde med centrale aktører på fx idrætsområdet.

**5.1 Pejlemærker og fokusområder for Børne- og
Kulturudvalget 2015-2017**

Referat af udvalgets strategidrøftelser d. 10.4. og d.4.6.2015 (Bilag 2)

Referat af strategidrøftelse i Børne- og Kulturudvalget d. 10.4.2015

SAG-2015-01102 idha

Indstilling

Det indstilles, at udvalget drøfter de to områder, kultur og fritid samt uddannelse, med udgangspunkt i notatet ”Strategidrøftelse i Børne- og Kulturudvalget”.

Beslutning

Børne- og Kulturudvalget drøftede uddannelsesområdet på baggrund af en kort indledning fra Jane Jegind, der bl.a. pegede på udfordringen vedr. mangel på faglært arbejdskraft. Under drøftelsen blev bl.a. peget på:

- Den geografiske placering af uddannelsesinstitutionerne er en stor udfordring – der er bl.a. brug for satellitter
- Der er brug for bedre balance mellem hensyn til lokalisering og hensyn til kvalitetsdagsordenen, der fører til centralisering. Vigtigt at italesætte på den rigtige måde.
- For stor afstand fører til manglende søgning og frafald – og en vækst på produktionsskoler.
- Tilvejebringelsen af praktikpladser kræver også lokal tilstedeværelse.
- Vejledningen er også et fokusområde – her anbefales fortsat fortrinsvis gymnasiet.
- E-læring kan være en del af løsningen, men en del af målgruppen vil have svært ved at administrere det.
- Der er brug for en KL-strategi.
- Der er brug for lokalt politisk fokus.

Den 29. juni 2015

Sags ID: SAG-2015-01102
Dok.ID: 2046430

LDPE@kl.dk
Direkte
Mobil

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S
Telefon

www.kl.dk
Side 1/4

Bemærkningerne til drøftelsen vil blive samlet op i en opfølgningssag på strategidrøftelsen – en sag, der forventes forelagt udvalget på mødet i august.

Referat af strategidrøftelse om dagtilbud og folkeskole d. 4.6.2015

SAG-2015-01102 slz

Indstilling

Det indstilles, at udvalget drøfter områderne folkeskole og dagtilbud med udgangspunkt i notatet ”Strategidrøftelse i Børne- og Kulturudvalget”.

Beslutning

Strategidrøftelse om dagtilbud:

Drøftelsen blev indledt med kort oplæg fra Rikke Lauritzen.

Udvalgets drøftelser pegede på følgende opmærksomhedsfelter:

- Betydningen af en tidlige indsats.
- Kompetenceniveau og kompetenceudvikling, herunder betydningen af fordelingen mellem pædagoger og pædagogmedhjælpere.
- Sammenhæng og helhed i tilbud og indsatser på 0-18 års området. Udvalget er særligt opmærksom på sammenhæng i overgang til ungdomsuddannelse samt indsatsen inden barnet begynder i dagtilbud, herunder sammenhæng til sundhedsplejens indsats.
- Normering: Udvalget er opmærksom på, at normering er en ud af flere faktorer, der har betydning for kvaliteten i dagtilbud. Udvalget lægger vægt på, at det er en kommunale opgave at fastlægge normering, herunder at differentiere denne ift. lokale behov.
- Forældreansvar og -inddragelse: Udvalget finder det betydningsfuldt, at forventninger til forældrene er tydeliggjort.
- Læring: Udvalget ser dagtilbudsområdet som en afgørende læringsplatform for alle børn. Det er afgørende at forstå læringsbegrebet i relation til målgruppen samt finde den rigtige balance mellem leg og læring, fokusere på børns sproglige udvikling samt den digitale understøttelse af børns læring.

- Struktur og fleksibilitet: Strukturerne på dagtilbudsområdet er meget varierende mellem kommuner og internt i kommunerne. Udvalget er optaget af, hvordan strukturer kan være understøttende for sammenhæng mellem dagtilbud og skole. Ligeledes har udvalget fokus på forskelligheden i dagtilbud, herunder den kommunale dagpleje og de private pasningstilbud.
- Ledelse: Der har været meget fokus på faglig ledelse af skoleområdet. Et tilsvarende fokus er relevant på dagtilbudsområdet.
- Trivsel: Udvalget lægger vægt på, at der på dagtilbudsområdet sættes fokus på alle børns trivsel samt forebyggelse af mobning allerede i børnenes tidlige år.

Strategidrøftelse om skolen

Flere af de temaer – fx forældrenes rolle – der indgik i drøftelsen på dagtilbudsområdet, blev også nævnt i drøftelsen om skoleområdet. Udvalget pegede herudover på følgende opmærksomhedsfelter:

- Åben Skole: Kommunerne er i gang med omstilling af skolen, men er langt fra i mål ift. åben skole. Det er særligt svært i forhold til samarbejdet med erhvervslivet.
- Faglig fordybelse/faglig støtte: Det er behov for inspiration til kommunerne og skolerne sådan, at den faglige fordybelse tilrettelægges så den er meningsfuld for alle børn, og kan understøtte målet om, at alle børn bliver så dygtige, de kan.
- Inklusion: Der er behov for vedvarende fokus for at udvikle læringsfællesskaber, der understøtter alle børn og unges læring.
- Ungdomsuddannelse: Udvalget er optaget af, hvad der skal til for at fremme, at alle unge gennemfører en ungdomsuddannelse samt at andelen af unge, der vælger en erhvervsuddannelse øges. Udvalget peger på betydningen af, at de ældste elever får flere perspektiver på uddannelsesvalg, fx gennem inddragelse af andre aktører i undervisningen, den åbne skole og vejledningen. Ligeledes peger udvalget på betydningen af, at vejledning til de mest sårbare unge målrettes, herunder indtænker muligheder for brobygningsforløb, rollemodelsordninger mv.
- Digitalisering, herunder perspektiver i digitaliseret deling af læringsforløb.
- Det sammenhængende 0-18 års eller 0-25 års område (efter gennemførelse af en ungdomsuddannelse) blev nævnt som

særlig centralt. Det er vigtigt også at få tænkt sundhed for børn og unge med.

På udvalgets møde i august samles op på de fire strategidrøftelser, som udvalget har haft i foråret 2015, og der fremlægges et første forslag til proces for særlige fokusområder eller pejlemærker, som udvalget vil arbejde efter.

5.2

Den åbne skole

KL

› FOLKESKOLEREFORM
KL-INSPIRATION OM DEN ÅBNE SKOLE JUNI 2015

LÆRING I DEN ÅBNE SKOLE

KL INSPIRATION

Forord

I den åbne skole skal eleverne møde virkeligheden uden for skolen: Skolerne skal ud i samfundet, og samfundet skal ind i skolen, så eleverne oplever en sammenhæng og mening, der bidrager til, at de bliver så dygtige, de kan og trives.

Den åbne skole er en integreret del af den længere og mere varierede skoledag. Her kan man inddrage nye læringsrum – skolegården, naturen, et museum, en virksomhed – og tilbyde eleverne en anden måde at lære på, som tager højde for, at eleverne lærer på forskellige måder.

Den åbne skole bliver ofte kaldt et af reformens store nybrud. Mange elever har dog gennem tiden mødt virkeligheden uden for skolen i form af en gæstelærer, en udflugt eller et virksomhedsbesøg. Grunden til, at den åbne skole er et nybrud er dels, at elevernes læring og trivsel er omdrejningspunkt for samarbejdet, og at undervisningen, skal være målstyret.

I reformens første år har samarbejdet mellem skolerne og de eksterne aktører ført til eksperimenter og udvikling af nye læringsforløb. Det skyldes, at der er lokal

frihed til at tilrettelægge samarbejdet om den åbne skole. Sideløbende har mange skoler og forvaltninger udviklet tiltag, der understøtter samarbejdet. Status er, at alle kommuner har iværksat tiltag, der betyder, at skolerne åbner sig mod det omgivende samfund. Der er dog stor forskel på, hvor langt skoler og kommuner er, bl.a. fordi vilkår og prioriteringer er forskellige. Nogle har erfaring med og tradition for at samarbejde med eksterne. Andre har måttet starte fra bunden med at opdyrke potentielle samarbejdspartnere.

Det tager tid at udvikle den åbne skole og skabe de nødvendige forandringer læringsmæssigt, organisatorisk og kulturelt. Alle parter skal tage nye skridt. Udfordringen er at få alle gode kræfter i spil og skabe et bæredygtigt og udviklende samarbejde om en undervisning, der er målstyret, differentieret og varieret.

› FORMÅLET

Formålet med dette materiale er at bidrage til, at forvaltninger og skoler videreudvikler den åbne skole på en måde, der øger elevernes læring og trivsel og skaber bæredygtige og udviklende rammer for skolens medarbejdere og de eksterne samarbejdspartnere.

Dette inspirationsmateriale bygger på drøftelser med en række kommuner i foråret 2015 og på et review af de erfaringer, der indtil nu er samlet op af KL og andre aktører.

Fortsat god arbejdslyst med den åbne skole!

KL juni 2015

Læsevejledning

Undervejs i materialet er der indsat links til undersøgelser, eksempler mv. Links er markeret med rød skrift og understregning.

Materialet er inddelt i otte temaer, hvis du ønsker at gå direkte til et af temaerne, klikker du på en boks nedenunder.

01 / Overblik og fakta

Side 4

02 / Lær i den åbne skole

Side 7

03 / Understøt den åbne skole

Side 11

04 / Kommunal- politiske mål

Side 15

05 / Juraen i den åbne skole

Side 17

06 / Økonomien i den åbne skole

Side 19

07 / Praksis eksempler på den åbne skole

Side 21

08 / Hvis du vil vide mere

Side 28

01 / Overblik og fakta

Hvem er de mange aktører, der som led i den åbne skole, skal samarbejde om at øge elevernes læring og trivsel? Få overblikket her. Hvad ved vi om omfanget af samarbejde med eksterne aktører? Tal fra forskellige undersøgelser giver et billede af, hvor meget skolerne hidtil har samarbejdet med eksterne og hvem der primært samarbejdes med. Tallene siger dog ikke noget om kvaliteten af undervisningen, og hvorvidt der er tale om målstyret undervisning.

Aktørerne i den åbne skole

I den åbne skole skal mange aktører arbejde sammen om at øge elevernes læring og trivsel: Kommunalbestyrelse, kommunal forvaltning, skolebestyrelse, skoleledelse, lærere og pædagoger, elever, forældre og en lang række forskellige samarbejdsaktører:

1. Musikskoler og ungdomsskoler (gensidigt forpligtende samarbejde)
2. Foreningsområdet: Foreninger, folkeoplysningsforbund og NGO'er inden for fx idræt/bevægelse, natur, sundhed/sygdom, internationale organisationer vedr. globale temaer som fattigdom, klima etc.
3. Kultur- og fritidsområdet: Biblioteker, kunstskoler, kulturinstitutioner (teatre, museer), naturskoler, naturområdet, skoletjeneste, lokale fritids-hjem og -klubber etc.
4. Uddannelsesinstitutioner og virksomheder: Ungdomsuddannelser, videregående uddannelser, virksomheder/erhvervsliv.

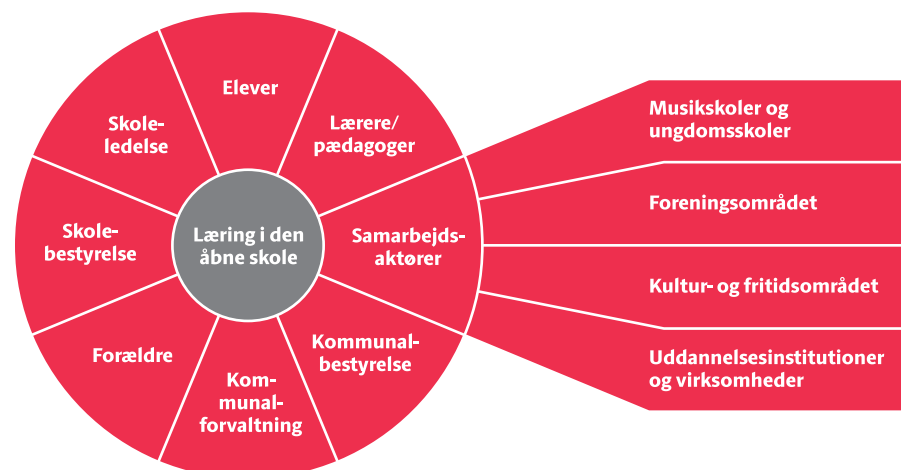
› HVEM SKAL OG HVEM KAN SKOLERNE SAMARBEJDE MED?

Ifølge folkeskoleloven er der samarbejdsparter som skolerne skal indgå i et forpligtende gensidigt samarbejde med. Det gælder kommunale musikskoler og ungdomsskoler. Skolerne er desuden forpligtet til at åbne sig mod det omgivende samfund og indgå i samarbejder med det lokalsamfundets kulturliv, folkeoplysningsforbund, idræts- og foreningsliv, kunst- og kulturskoler og med lokale fritids- og klubtilbud. Skolerne er ikke forpligtet til samarbejde med uddannelsesinstitutioner og virksomheder i regi af den åbne skole. Læs mere om lovgivningen omkring den åbne skole [her](#)

Undervisningsministeriet har samlet en liste over mulige samarbejdsaktører [her](#)

› Aktørerne i den åbne skole

Cirklen i figuren viser de mange aktører, der har ansvar og opgaver i forhold til den åbne skole. I højre side af figuren udspecificeres kategorien samarbejdsaktører i fire hovedgrupper af samarbejdsaktører

Fakta om omfanget af den åbne skole

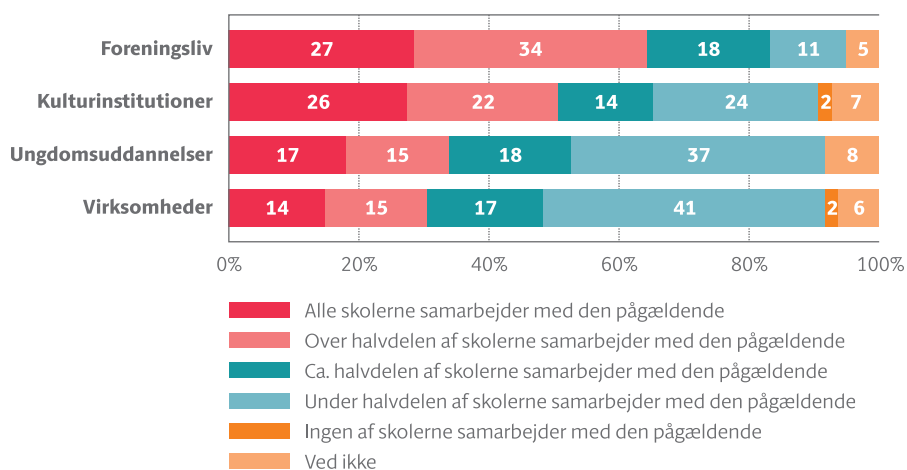
Der findes en række undersøgelser som kan give et billede af omfanget af den åbne skole, bredt forstået som samarbejde med eksterne/undervisning uden for skolen. Det gælder tal på, hvor mange skoler, der samarbejder med eksterne eller bruger eksterne i undervisningen, samt tal på om elever oplever, at der er eksterne aktiviteter i undervisningen.

KL undersøgelse

KL gennemførte i november 2014 en undersøgelse blandt landets skoleforvaltninger. Her svarede forvaltningerne bl.a. på omfanget af samarbejde om den åbne skole – ud over det gensidigt forpligtende samarbejde med musikskoler og ungdomsskoler.

- 61 kommuner svarede, at alle eller over halvdelen af skolerne har samarbejde med foreningsliv.
- 48 kommuner svarede, at alle eller over halvdelen af skolerne har samarbejde med kulturinstitutioner.
- 32 kommuner svarede, at alle eller over halvdelen af skolerne har samarbejde med ungdomsuddannelser
- 29 kommuner svarede, at alle eller over halvdelen af skolerne har samarbejde med virksomheder.

› Samarbejdspartnere i den åbne skole, udover musikskoler og ungdomsskoler

Kilde: KL's undersøgelse blandt skoleforvaltningerne, november 2014

Følgeforskningsprogrammet

Forligspartierne bag folkeskolereformen har iværksat et evaluerings- og forskningsprogram, som skal følge reformen. For at have en basislinje at måle reformens effekter ud fra, har man før reformen – i foråret 2014 – spurgt eleverne i folkeskolen, hvordan de oplevede deres skoledag.

Der er ikke spurgt til den åbne skole, da den ikke var iværksat på dette tidspunkt, men der er spurgt til, i hvilket omfang eleverne oplevede, at der var eksterne aktiviteter, fx i form af eksterne undervisere og undervisning uden for skolen, udflugter m.v. i undervisningen. Fordelingen viste, at det gennemsnitlige niveau var meget lavt. Knap 95 pct. af alle besvarelser lå i nederste tredjedel af skalaen, som går fra 0-1, hvor 0 er ingen eksterne aktiviteter, og 1 svarer til, at eksterne aktiviteter er meget udbredt.

Fordelt på klassetrin var tendensen, at antallet af eksterne aktiviteter falder i løbet af skoletiden. En tredjedel af eleverne i 8.-9. klasse meddelte, at de aldrig oplevede eksterne aktiviteter. Der var en højere andel af "ved ikke"-besvarelser på dette spørgsmål end på andre spørgsmål i spørgeskemaet, hvorfor resultaterne må fortolkes med forbehold.

Andre undersøgelser viser:

Andelen af skoler, der systematisk arbejder med udeskole

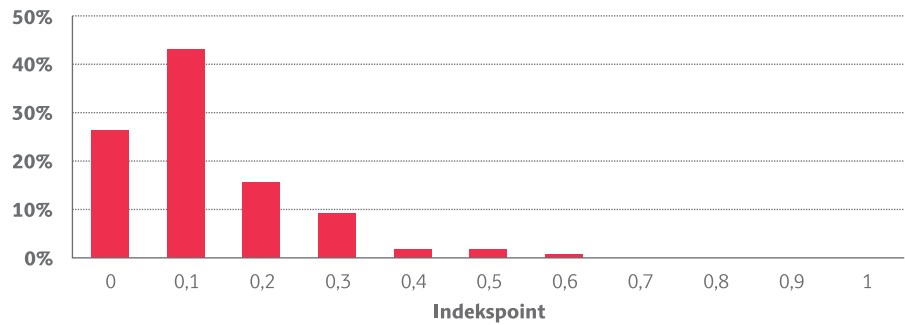
- Ca. 18 procent af folkeskolerne arbejder systematisk med "Udeskole" svarende til, at der foregår undervisning uden for klasseværelset en halv dag hver 14. dag på et af skolens klassetrin. Kilde: Projekt Udvikling af Udeskole.

Andelen af eksterne aktører i den understøttende undervisning

- 15 procent af 721 adspurgte skoler svarer, at eksterne aktører spiller en central rolle i den understøttende undervisning. Dette tal giver dog ikke det fulde billede af samarbejdet med eksterne, da eksterne også kan indgå i den fagopdelte undervisning. Kilde: Rambøll-undersøgelse foretaget for Rådet for Børns Læring, januar 2015.

› Elevernes oplevelse af omfanget af eksterne aktiviteter i folkeskolen – før reformen

Skalaen går fra 0-1, hvor 0 er ingen eksterne aktiviteter, og 1 svarer til, at eksterne aktiviteter er meget udbredt

Kilde: Undervisningsministeriet, elevskema, rapport fra SFI om beskrivelse af første 1. dataindsamling (data er indsamlet før reformen, i foråret 2014.)

02 / Lær i den åbne skole

Elevernes møde med virkeligheden uden for skolen, skal bidrage til, at de bliver så dygtige, de kan og trives. Hvad siger forskningen om, hvorfor eleverne lærer i den åbne skole? Og hvad kendetegner et ideelt læringsforløb? Hvordan kan et åben-skole-forløb egentlig se ud? Hvilke fag og faglige mål tages der typisk afsæt i? Og er der fag og emner, som har potentiale til at fylde mere i den åbne skole? Find svarene her og læs også syv gode råd om læring i den åbne skole.

Den åbne skole skal understøtte alle elevers læring, trivsel og motivation for videre uddannelse ved, at skolen samarbejder med aktører i sin omverden. Undervisning skal være målstyret, differentieret og varieret og inddrage nye læringsrum, som er motiverende og varierede. Samarbejdet skal tage udgangspunkt i [folkeskolens formål](#) og fagenes mål og bidrage med pædagogisk værdi til både den fagopdelte og den understøttende undervisning.

Hvorfor lærer eleverne i den åbne skole?

Den åbne skole giver god mulighed for, at eleverne oplever en mere praksisnær og anvendelsesorienteret undervisning, og at eleverne praktisk kan erfare og fordybe sig i det, de skal lære i undervisningen. Den åbne skole udvider læringsrummet og kan tilgodese, at børn lærer forskelligt. Børn lærer bedst, når de får viden på mange forskellige måder.

I den åbne skole kan teori kobles med praksis, og eleverne kan producere ting, løse problemer i praksis etc. Det skaber flere veje ind i læringen, så alle elever får

> HVAD SIGER LOVEN?:

§ 3. Stk. 4. Skolerne indgår i samarbejder, herunder i form af partnerskaber, med lokalsamfundets kultur-, folkeoplysnings-, idræts- og foreningsliv og kunst- og kulturskoler, med lokale fritids- og klubtilbud og med de kommunale eller kommunalt støttede musikskoler og ungdomsskoler, der kan bidrage til opfyldelsen af folkeskolens formål og mål for folkeskolens fag og obligatoriske emner. Kommunalbestyrelsen fastlægger mål og rammer for skolernes samarbejder, og skolebestyrelsen fastsætter principper for samarbejdet.

§ 3. Stk. 5. Som led i de i stk. 4 nævnte samarbejder, kan skolens leder beslutte, at personer, der ikke er ansat ved kommunens skolevæsen, i begrænset omfang kan varetage undervisningsopgaver i folkeskolens fag og obligatoriske emner og understøttende undervisning.

et fagligt udbytte gennem det at opleve, handle og forstå. Det giver også mulighed for at fremme elevernes nysgerrighed og lyst og evne til at eksperimentere.

Når eleverne møder virkeligheden uden for skolen i form af andre læringsrum og andre aktører i undervisningen, er der altså en god mulighed for, at eleverne får et større fagligt udbytte, og at elevernes trivsel og alsidige udvikling forbedres.

Forskningen viser,

- At praksisorienteret undervisning med fokus på elevernes egne erfaringsdannelser kan påvirke elevernes faglige og trivselsmæssige udvikling positivt.
- At anvendelsesorienteret undervisning, hvor man bruger praktiske læremidler, skaber flere veje til læring og styrker elevernes faglige udvikling.
- At undervisning uden for klasseværelset er mest effektiv i forhold til at styrke elevernes læring, trivsel og alsidige udvikling, når undervisningen har et klart fagligt formål.

- At interagerende og elevaktiverende aktiviteter (fx elev-til-elev læring) har potentialer til at øge elevernes kommunikationsevner og relationer samt læring, trivsel og alsidige udvikling. Sådanne aktiviteter indgår ofte i undervisning uden for klasseværelset.

Kilde: Forskningsbaseret viden om Varieseret læring, udeskole, bevægelse og lektiehjælp, august 2014.

Den åbne skole giver mulighed for anvende autentiske, troværdige læringsrum og personer med erfaring og ekspertise inden for forskellige fag og områder. Den åbne skole kan give undervisningen større troværdighed, og netop troværdighed har stor betydning for elevernes læring

ifølge den new zealandske forsker i læring, John Hattie. Han har undersøgt 100 indikatorer for læring, og kommer frem til, at underviserens troværdighed er den fjerde vigtigste indikator for læring.

Hvad er et forløb i den åbne skole?

Den åbne skole er en anden måde at lære på. Afsættet er derfor ikke aktiviteten, men den læring, der skal finde sted. Der er mange muligheder for at inddrage den åbne skole i udviklingen af den længere og mere varierede skoledag. Det kan være:

- Korte forløb, fx et greb eller en metode, der kan anvendes i større eller mindre grad i alle skolens fag og i den understøttende undervisning.
- Længerevarende forløb, der går på tværs af flere fag og formål og inddrager flere forskellige samarbejdsparter.
- Et element i arbejdet med motion og bevægelse, hvor man samarbejder med forskellige idrætsforeninger om at udvikle forløb, kompetenceudvikle lærere etc.
- En tilgang i arbejdet med at udvikle udskolingsmiljøer og profilskoler eller udvikle indholdet af emner som "Job og Uddannelse", "Sundheds-, seksualundervisning og familiekundskab", "Innovation og entreprenørskab" og fag som "Madkundskab" og "Håndværk og design".

Den åbne skole i skolens hverdag

Den åbne skole er ikke en særskilt aktivitet, men en integreret del af den længere og mere varierede skoledag. Flere kommuner har erfaringer med, at det kan give udfordringer og blive for rigtigt, hvis den åbne skole skemalægges på faste månedlige "ude-dage" eller primært er koblet til temadage og projekttuger. Det er ikke aktiviteterne, der skal være styrende for den åbne skole, men det, der giver mening for elevernes læring og trivsel. Det peger i retning af en fleksibel organi-

› DET IDEELLE LÆRINGSFORLØB

Den åbne skole skal ikke tage afsæt i aktiviteten, men i den læring, der skal finde sted. Effektive læringsforløb i den åbne skole fordrer, at eleverne gennemgår forskellige faser. Dr. pæd. Mads Hermansen taler om, at der i et ideelt læringsforløb indgår tre faser:

- › Forforståelsesfasen (feedforward)
- › Fordybelsesfasen
- › Feedback-fasen.

Den voksne og eleven har forskellige opgaver i hver fase. I forforståelsesfasen er den voksnes opgave at skabe sammenhæng og mening og sikre elevernes forforståelse: Hvad er målet med, at vi er i skoven, på et museum, på en virksomhed? Herefter kommer fordybelsesfasen, hvor eleverne hver for sig eller sammen arbejder med emnet, undersøger, løser problemer og eksperimenterer. Her er den voksne i baggrunden. Til sidst kommer feedback-fasen, hvor den voksne og eleverne sammen taler om, hvad eleven har lært i forløbet. Et vigtigt element i læringen og erkendelsesprocessen er her, at eleven selv får mulighed for at fortælle enten læreren eller andre elever, hvad han eller hun har lært.

Kilde: Mads Hermansen, Spilleregler i klassen. Akademisk 2011 og Omlæring

sering og en løbende integration af åben skole elementet (eksterne aktører og nye læringsrum) i undervisningen. Dog under hensyntagen til, at aftaler med eksterne skal planlægges og aftales i god tid.

For inspiration til organisering af skoledagen og skoleåret se KL, Børne- og Kulturchefforeningen og Skolelederforeningens inspirationskatalog [Ny praksis i folkeskolen](#) side 5-6.

Undersøgelser om arbejdet med læring i den åbne skole

Formålet med undervisningen i den åbne skole skal være koblet til folkeskolens formål og fagenes mål. Med afsæt i en række undersøgelser (se links på side 10) tegner der sig efterhånden et billede af, hvilke formål og faglige mål, der primært ligger til grund for læringsforløb i den åbne skole:

- Trivsel, læringsparathed og motivation samt styrkelse af undervisning i de praktisk-musiske fag og idræt var tidligere de mest typiske formål når skoler samarbejdede med eksterne. (jf. en [Deloitte rapport](#) for Undervisningsministeriet, januar 2014) Der er

sket en udvikling siden. I 2014/2015 udvikles der i stigende grad læringsforløb, som helt eller delvist er koblet til Fælles Mål for et eller flere fag. Samtidig er der ofte en kobling til folkeskolens formål, læringsparathed m.v.

- Det er typisk fagene dansk, matematik, natur/teknik, idræt, musik og billedkunst samt emnerne Innovation og Entreprenørskab og Job og Uddannelse, der indgår i læringsforløb i den åbne skole.
- Natur- og kulturaktiviteter, fx natur-skoler, teatre, museer, besøg på landbrug, kulturrysække er oftest integreret i indskoling.
- Samarbejde med virksomheder, fx praktikforløb, løse opgaver for virksomheder, besøg, udvikling af undervisningsforløb, kompetenceudvikling af lærere etc., sker oftest i udskoling.

Når man ser på tværs af de praksis eksempler, KL har indsamlet frem til maj 2015, står det klart,

- At der er fag, hvor der er et potentiale for at åbne skolen yderligere. Det gælder fx sprogfagene og fag som geografi, biologi og fysik/kemi. I nogle fag er der få timer og det er en udfordring fordi åben-skole-forløb beslaglægger ofte en del tid. Her kan man med fordel tænke på tværs af flere fag og også inddrage den tid, der er afsat til understøttende undervisning.
- At der er potentiale for, at den åbne skole kan bidrage til at opfylde folkeskolens formål om at give eleverne "forståelse for andre lande og kulturer" og give eleverne internationalt udsyn ved, at man inddrager globale problemstillinger som fattigdom, krig, sundhed samt klima og bæredygtighed.
- At en del skoler tænker den åbne skole sammen med udviklingen af "motion og bevægelse", fx via samarbejde med idrætsforeninger om idrætsfaget, ideer til bevægelse, der er integreret i undervisningen, kompetenceudvikling af lærere, uddannelse af legeagenter etc.

Læs [KL's statusnotat om motion og bevægelse](#) samt DIF, DGI og Dansk Skoleidræts samarbejde med 5 kommuner om det A.P. Møller støttede projekt "[Krop og Kompetencer](#)".

Ovenstående status baserer sig på KL's drøftelser med kommuner i foråret 2015 samt på følgende inspirationsmaterialer: Deloitte's rapport for [Undervisningsministeriet](#) om den åbne skole (januar 2014), [Det nationale netværk af Skoletjenesters](#) kortlægning, [Ungdomsskoleforeningens](#) inspirationskatalog. Der lanceres desuden et inspirationsmateriale om skole-virksomhedssamarbejde i august eller september 2015. Materialet er udarbejdet af Deloitte for Undervisningsministeriet, KL og DI.

LÆR I DEN ÅBNE SKOLE

› SYV GODE RÅD

1. Start med læringsmålet, og kobl aktiviteterne på bagefter. Formål og målene for samarbejdet skal stå klart. Afklar, om det er målene for fag eller emner, der er i fokus eller elevernes alsidige udvikling, trivsel, sundhed, inklusion, motivation etc.
2. Afsæt tid til samarbejde og planlægning, og forbered læringsforløbet sammen. Aftal roller og ansvar, afstem forventninger og gør klart for hinanden, hvad hver part kan få ud af samarbejdet, og hvad der motiverer i samarbejdet. Lad det fremgå af en egentlig "samarbejds-aftale".
3. Afklar fra start varighed af samarbejdet og det praktiske, juridiske og økonomiske, fx børneattester, forsikring, befordring og eventuel finansiering. Lad det fremgå af en egentlig "samarbejdsaftale".
4. Afprøv forskellige forløb, evaluer effekten og gå videre med de projekter, der er en succes eller har potentiale til at blive det. Den åbne skole kan blive en tidsrøver med for lidt læringsindhold, så kunsten er at finde ud af, hvad der giver øger læring og trivsel, og hvad der ikke gør.
5. Find en balance mellem at udvikle læringsforløb "fra grunden" og at bruge mere færdigsyede koncepter/forløb, der kræver mindre planlægning. Find også en balance mellem kendte og nye samarbejdsparter. Det tager tid at etablere og udvikle nye gode samarbejder.
6. Prioriter, og vælg en strategi inden for de rammer og principper, der er sat politisk og fra skolebestyrelsen. Man kan ikke alt på en gang. Beslut, om der er bestemte klassetrin, bestemte samarbejdspartnere, der skal prioriteres.
7. Kommuniker om den åbne skole, så samarbejdsparter, forældre og elever ved, hvad der foregår, kender formålet og hvordan der prioriteres.

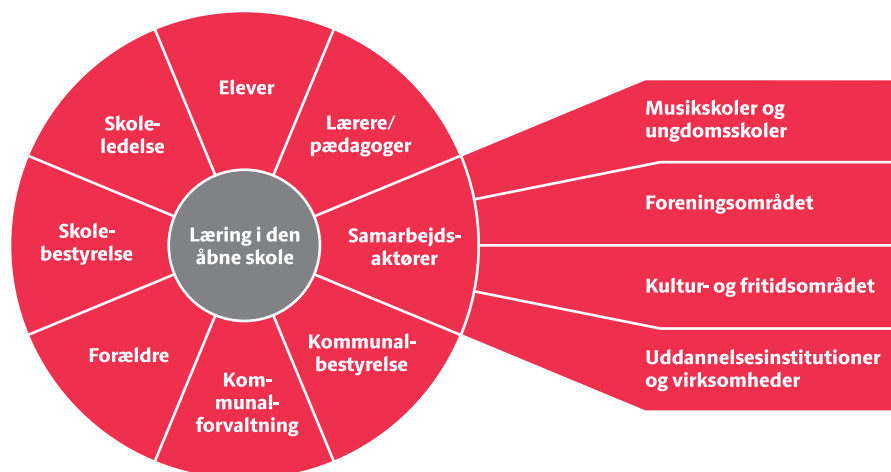
Rådene er målrettet skolerne. De er baseret på KL's drøftelser med en række kommuner i foråret 2015 og på et review af de ideer og råd, der gives i diverse inspirationsmaterialer omkring den åbne skole.

03 / Understøt den åbne skole

Alle gode kræfter skal i spil for at skabe et bæredygtigt og udviklende samarbejde om en undervisning, der er målstyret, differentieret og varieret. Den åbne skole fordrer samarbejde på tværs af institutionelle grænser. Det giver nye perspektiver og muligheder, men udfordrer også og rejser en række spørgsmål, som skal afklares: Hvordan vil vi understøtte den åbne skole? Hvilke opgaver, skal ligge centralt fx i skoleforvaltningen, og hvilke opgaver skal ligge decentralt på skolerne.

› Aktørerne i den åbne skole

Cirklen i figuren viser de mange aktører, der har ansvar og opgaver i forhold til den åbne skole. I højre side af figuren udspecificeres kategorien samarbejdsaktører i fire hovedgrupper af aktører

Hvorfor er det vigtigt at understøtte den åbne skole?

Hvis samarbejdet mellem skoler og det omgivende samfund skal være bæredygtigt, udviklende og effektivt, er der behov for, at forvaltningen understøtter skolerne, sætter rammer for den åbne skole og bistår skolerne med at koble skolens kerneopgave til aktiviteter i den åbne skole. Denne pointe går igen i de drøftelser, som KL har haft med kommuner i foråret 2015 samt i de inspirationsmaterialer, der er udarbejdet gennem det seneste år.

Hvordan kan man understøtte den åbne skole?

Samarbejde med eksterne aktører har indtil skoleåret 2014/2015 i høj grad været båret af ildsjæle på skolerne. Nu ser man, at udviklingen går i retning af mere central understøttelse, mere strukturerede og formaliserede samarbejder – og dermed også mindre ad hoc og personbårne samarbejder. I reformens første leveår har en del kommuner og skoler således haft fokus på at udvikle og iværksætte en eller flere former for understøttelse af den åbne skole.

Der er overordnet tre modeller for organisering af den åbne skole:

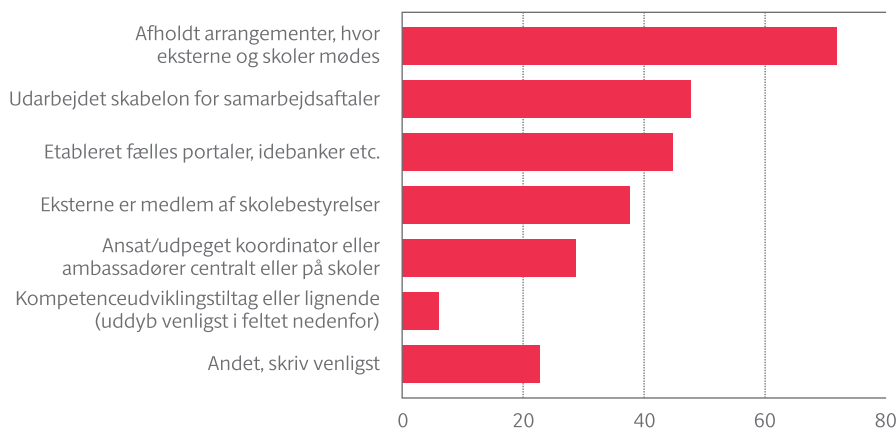
- En **central model**, hvor en central enhed/forvaltningen spiller en rolle i at formidle og organisere samarbejdet med eksterne (fx Skolen i Virkeligheden i Fredensborg Kommune)
- En **kombi-model**, hvor der er en arbejdsdeling mellem forvaltningen og skolerne: forvaltningen sætter rammer m.v. og skolerne etablerer samarbejderne og
- En rent **decentral model**, hvor samarbejdet med eksterne er helt op til skolerne selv.

Udviklingen går i retning af at flere kommuner går fra den decentrale model til kombi-modellen, hvor skoleforvaltningen sætter rammer for samarbejderne. Der er også kommuner, hvor andre aktører fx læringscentre, ungdomsskolen, enkeltskoler (fx profilskoler), andre forvaltninger (fx kultur, fritid, erhverv, sundhed) har en koordinerende funktion og opgaver ift. at udvikle den åbne skole. Der er desuden kommuner, som har valgt at koble sig på [Skolen i Virkeligheden](#).

Ifølge KL's undersøgelse blandt skoleforvaltningerne, gennemført i maj 2015, har

› Sådan understøttes den åbne skole

Hvilke initiativer er igangsat i kommunen for at understøtte, at skolerne åbner sig mod det omgivende samfund? (sæt gerne flere kryds)

Kilde: KL's undersøgelse blandt skoleforvaltningerne, maj 2015

kommunerne taget følgende initiativer for at åbne skolerne mod omverdenen:

- **Arrangementer, hvor skoler og eksterne mødes**
Fx speeddating, bazarer, inspirationsmøder og lignende. Formålet har været at kickstarte eller opdyrke potentielle samarbejdsrelationer. Nogle har også haft til formål at genstarte allerede eksisterende samarbejder med et nyt og større fokus på målstyret læring og trivsel.

- **Skabelon for samarbejdsaftaler**
En skabelon udarbejdes oftest af forvaltningen. De felter, der skal udfyldes omhandler hvem (aktører – roller og ansvar), hvor (på skolen eller eksternt), hvad (formålet og kobling til fælles mål, aktiviteter) evaluering, varighed af forløbet, økonomi, regler (forsikring, børneattest etc.). Bag en sådan skabelon kan der ligge en egentlig partnerskabsaftale mellem kommunen og eksterne aktører. Link til [eksempel på skabelon](#).

› HVORFOR UDPEGE EN KOORDINATOR?

En koordinator for den åbne skole kan fx være med til at:

- › Etablere samarbejdsrelationer, holde dem ved lige og følge op.
- › Styre økonomi, hvis der er afsat midler til et samarbejdet.
- › Rådgive og vejlede om det gode samarbejde.
- › Spredte erfaringerne og sikre, at der sker videndeling om, hvad der fungerer/ikke fungerer i et samarbejde.

- **Udpegelse af en koordinator**
Koordinatoren kan være placeret centralt i forvaltningen, være ambassadør/koordinator på den enkelte skole, eller være ansat på fx et læringscenter, en ungdomsskole, andre forvaltninger m.v.
- **Etablering af it-portaler/ide-banker**
Som hovedregel er det forvaltningen, der tager initiativ til at etablere en it-portal, men fx en forældrebank kan være et initiativ på skoleniveau, hvor man samler forældres ideer og tilbud om at være gæstelærere, arrangere virksomhedsbesøg eller lignende.

Kapacitetsopbygning i den åbne skole

Udviklingen går i retning af mere understøttelse og mere strukturerede og formaliserede samarbejder. Men er understøttende tiltag tilstrækkeligt til at udbrede den åbne skole som undervisningsmetode? I sidste ende afhænger den åbne skoles effekt på elevernes læring og trivsel af, om skolernes medarbejdere generelt er motiveret til at arbejde med den åbne skole.

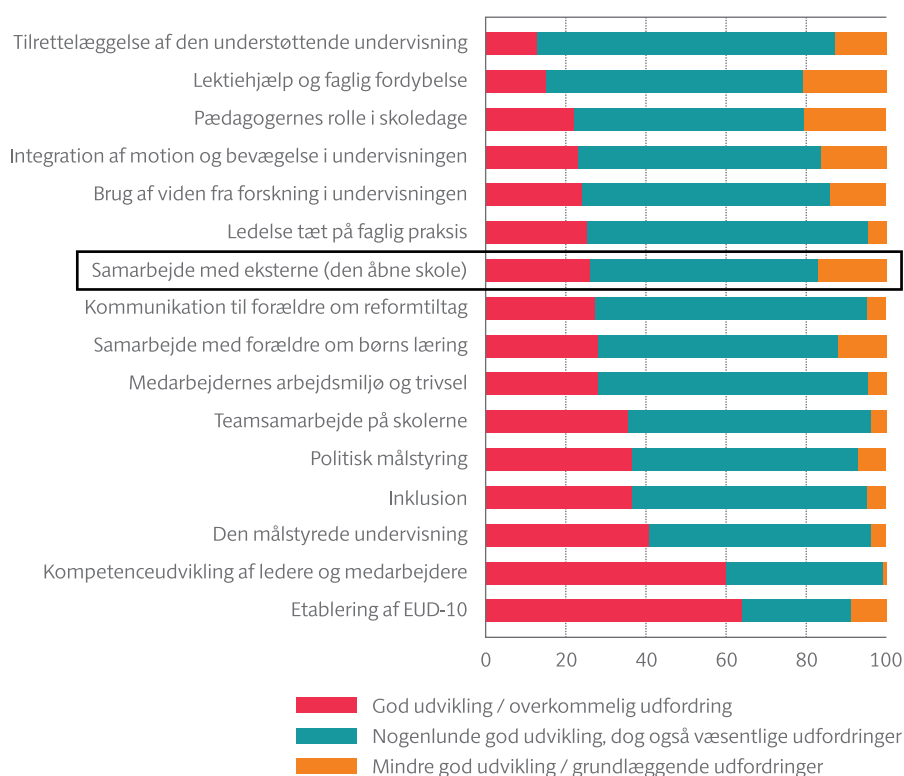
Derfor er der brug for også at tage fat på drøftelsen af, hvordan man gearer hele organisationen til at arbejde på tværs af institutionelle grænser, herunder også at

drøfte, hvad det kræver af ledelsen. Der er fx brug for at drøfte:

- Hvordan undgår man, at viden, ekspertise og erfaringer forsvinder, når en ildsjæl – fx en koordinator på en skole eller i forvaltningen – ikke længere er ansat?
- Hvordan kan man forankre kapaciteten til at håndtere at arbejde på tværs i den åbne skole?
- Hvilke krav stiller det til organisation og ledelse, og hvad kan bygges op for at sikre, at organisationen kan håndtere og videreudvikle den åbne skole uanset, hvilke konkrete personer, der varetager nøglepositioner?

› Folkeskolereformen – Vurdering af udfordringer

Forvaltningernes vurdering hvilke områder der er i god udvikling, og på hvilke områder er udviklingen mindre god og udfordringerne mere grundlæggende

Undersøgelser om understøttelse af den åbne skole

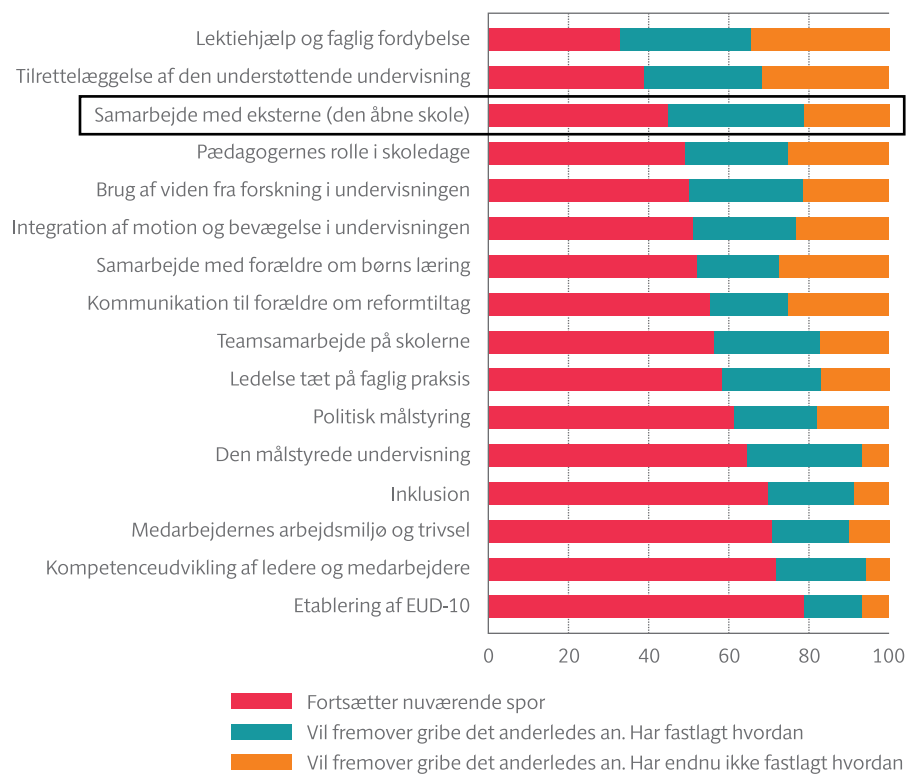
Kommunernes og skolernes udgangspunkt, vilkår og prioritering i forhold til den åbne skole er forskellige. Nogle kommuner er langt med rammer, strategi og organisering af understøttende tiltag og har måske erfaring med at samarbejde med eksterne aktører. Andre er startet mere fra bunden.

Resultaterne af KL's seneste spørgeskemaundersøgelse fra maj 2015 viser, at mange kommuner oplever udfordringer i forhold til indholdselementerne i folkeskolereformen, herunder den åbne skole. Resultaterne viser desuden, at lidt mere end halvdelen af kommunerne fremover vil gribe den åbne skole anderledes an.

› Folkeskolereformen – Vurdering af indsats fremover

Forvaltningernes vurdering af hvilke områder man fremover vil gribe anderledes an, og på hvilke områder man vil fortsætte nuværende spor

Kilde: KL's undersøgelse blandt skoleforvaltningerne, maj 2015

04 / Kommunal- politiske mål

Ifølge folkeskoleloven er det op til den enkelte skoleledelse at beslutte, hvordan samarbejdet med de eksterne aktører udmøntes i praksis. Det skal ske inden for de mål og rammer, der er besluttet politisk og inden for de principper, som skolebestyrelsen fastsætter. Hvilke spørgsmål er relevante at drøfte kommunalpolitisk og i skolebestyrelsen? Hvilke fordele kan politisk forankring og ejerskab til mål, strategi og principper give forvaltninger og skoler i deres arbejde med den åbne skole?

Kommunale mål for samarbejdet med eksterne aktører kan bidrage til at tydeliggøre, hvad kommunen ønsker, at skolerne skal opnå med samarbejdet. Der er stor forskel på, hvor meget kommunalbestyrelse og stående udvalg er involveret i drøftelser af mål og strategi for den åbne skole. De spørgsmål, der kan være relevante at drøfte politisk er fx:

- Er der lokale fordele eller udfordringer, der skal tages højde for i udarbejdelsen af mål og strategi?
- Hvis vi ikke kan det hele på én gang, hvad ønsker vi så primært at skolerne skal have fokus på og skal dette fokus skifte over årene? Skal vi lave en flerårig strategi?
- Hvor forskelligt må det blive fra skole til skole og fra klasse til klasse? Akcepterer forældre og elever, at der kan være store forskelle på, hvad et skoleforløb indeholder?

- Skaber målene en retning for skolerne, så de ved, hvad de skal prioritere?
- Er der bestemte samarbejdsrelationer som skal prioriteres på grund af en skoles placering, profil eller hensynet til særlige elevgrupper på skoler?
- Hvilke resultater vil kommunen opnå med skolernes samarbejder med eksterne aktører?
- Hvordan vil vi følge op på arbejdet med den åbne skole?

Skolebestyrelsens principper

Det er lovpligtigt, at skolebestyrelserne fastsætter principper for den åbne skole. Skole og Forældre har udarbejdet hjælp og inspiration til at lave principper for den åbne skole – klik [her](#).

Hvis den åbne skole er drøftet og forankret kommunalpolitisk og i skolebestyrelsen på den enkelte skole, understøtter

det kommunen og skolernes arbejde med at nå målene med den åbne skole og giver et bedre afsæt for at kommunikere om den åbne skole. Det gælder fx kommunikationen med de samarbejdsaktører, som efterspørger mere samarbejde, end de eventuelt oplever, skolerne har mulighed for eller ønsker at prioritere. Det gælder også kommunikation til forældre og elever om, hvad målet er med den åbne skole og hvordan indsats og aktiviteter i den åbne skole er koblet til skolens kerneopgave.

UNDERSTØT DEN ÅBNE SKOLE

› SYV GODE RÅD

1. Understøt skolerne. Tag stilling til, hvordan I vil understøtte den åbne skole. Afklar hvilke opgaver, der skal ligge centralt i skoleforvaltningen, hvilke andre aktører eller forvaltninger, har opgaver eller skal inddrages og hvilke opgaver skal ligge decentralt på skolerne. Skab ledelsesforankring både centralt og decentralt.
2. Afklar og meld ud, hvad rammerne for samarbejdet er. Kopier eller udarbejd en skabelon for samarbejdsaftaler som angiver, hvad skole og samarbejdspart skal være enige om. Overvej om der skal indgås partnerskabsaftaler.
3. Basér samarbejdet på fælles dialog og drøft åbnet, hvad der skal til for, at et samarbejde skaber værdi for og motiverer begge parter.
4. Skab klare kommunikationsveje og let tilgængelighed. Det skal stå klart, hvor potentielle samarbejdsparter skal henvende sig, når der er tale om hhv. en idé til opstart af et samarbejde, afklaring af rammer for et samarbejde, og konkrete aftaler om (hvor, hvornår etc.).
5. Understøt videndeling. Etabler fx en it-portal, idébank, forældrebank etc. (Det kan være alt fra praktiske oplysninger til portaler med læringsforløb som skolernes medarbejdere kan tage ned fra hylden. Vedligehold, og følg op på brugen af portaler m.v.
6. Find en balance mellem kendte og nye samarbejdsparter og mellem genbrug og udvikling af nye forløb. Det tager tid at etablere og udvikle nye gode samarbejder.
7. Tag fat på drøftelsen af, hvilken organisation, ledelse og kapacitet, der kan bygges op for at sikre, at organisationen kan håndtere og videreudvikle den åbne skole, uanset hvilke konkrete personer, der er ansat.

05 / Juraen i den åbne skole

Juridiske spørgsmål om ansvar, forsikring m.v. kan være kilde til usikkerhed i drøftelser mellem parterne omkring samarbejdet. Det er vigtigt, at aftaler og juridiske problemstillinger er afklaret og afdramatiseret, så usikkerhed om disse spørgsmål ikke bliver en barriere for at samarbejde med og inddrage eksterne i skoledagen. Her gives KL's vurdering af, hvordan man i kort form kan besvare de mest gængse juridiske spørgsmål i forbindelse den åbne skole. Svarene er ikke udtømmende.

Ansvar for undervisningen

Spørgsmål: Hvem har ansvar for undervisningen, og må en gæstelærer være alene med eleverne?

- Svar: Ja, eksterne undervisere, der udfører understøttende undervisning, kan godt være alene med eleverne. Det gælder fx gæstelærere eller oplægsholdere, eksempelvis en politimand, der deltager i en samfundsfagstime eller en repræsentant fra en idrætsforening, som medvirker i den åbne skole/motion og bevægelse. Men man kan ikke generelt substituere med eksterne undervisere (fx frivillige forældre) i den almene lovbundne undervisning. Læreren skal være til stede, og de eksterne kan træde til som ekstralærere, men kan ikke generelt overlades en kommunal driftsopgave, som undervisning er.

Forsikring (ansvar)

Spørgsmål: Må kommunen tegne en kollektiv ansvarsforsikring for frivillige?

- Svar: Nej, den udgift må kommunen ikke afholde, fordi den kommunale interesse heri ikke er tilstrækkelig

konkret. Dvs. at foreninger og andre selv er ansvarlige for at tegne en ansvarsforsikring. Flere kommuner har imidlertid stillet spørgsmålstegn herved, og Økonomi- og Indenrigsministeriet er i februar 2015 gået ind i sagen og har samtidig meddelt, at de kommuner, der allerede har tegnet en kollektiv ansvarsforsikring for frivillige, kan fortsætte deres praksis. Status er, at Økonomi- og Indenrigsministeriet vil komme med en udtalelse om kommunernes muligheder for at forsikre frivillige, formentlig både hvad angår ansvars- og arbejdsskadeforsikring.

Spørgsmål: Er en ekstern aktør erstatningspligtig, hvis vedkommende forvolder en skade som led i sin opgave i den åbne skole?

- Svar: Ja, men skaden dækkes af tingsforsikring eller arbejdsgiverens ansvarsforsikring, medmindre personen har forvoldt skaden med forsæt eller optrådt groft uagtsomt.

Spørgsmål: Er det forældrenes ansvar, hvis deres søn/datter forvolder en skade

på ting eller på andre i forbindelse med et åben-skole-forløb?

- Svar: Ja, som udgangspunkt er forældrene ansvarlige for de skader, deres børn forvolder på personer og materielle ting (både skolens og eksterne aktørers bygninger og inventar). Kommunen kan blive medansvarlig eller fuldt ansvarlig, hvis tilsynet er svigtet. Forældre har hæftelsesansvar for deres børns skader (op til 7500 kr.).

Forsikring (ulykke)

Spørgsmål: Hvis der sker en ulykke i forbindelse med den åbne skole, hvem har så ansvaret?

- Svar: Det er kun, hvis der er tale om tilsynssvigt, at skolelederen har ansvaret. Ellers er ansvaret for ulykkesforsikring forældrenes.

Forsikring (arbejdsskade)

Spørgsmål: Hvem er ansvarlig, hvis en ekstern aktør pådrager sig en arbejdsskade i forbindelse med at samarbejde med folkeskolen om en opgave?

- Svar: I forhold til arbejdsskade er det afgørende at vurdere, om der er tale om frivilligt arbejde eller frivillig indsats. Til afklaring af dette skal man afveje følgende kriterier:
 - Er der instruktionsbeføjelse?
 - Er der tale om et reelt stykke arbejde?
 - Skulle en anden have udført arbejdet, hvis den frivillige ikke udførte arbejdet?
 - Er der tale om et ansættelseslignende forhold?

Hvis der er tale om frivilligt arbejde, fx lektiecafe på en skole hvor skolen har instruktionsbeføjelser og tilsynspligt, så er arbejdsgiveren eller foreningen sikringspligtig, og personen berettiget til erstatning i forbindelse med en arbejdsskade.

Hvis der er tale om frivillig indsats, fx frivillig lektiehjælper, der er tilknyttet et lokalt bibliotek, hvor den pågældende hjælper børnene med at læse lektier, falder det helt uden for arbejdsskadesikringsloven, idet der ikke er tale om "arbejde" i lovens forstand.

Dette siger altså alene noget om foreningers forpligtelse til at tegne arbejdsskadeforsikring. Kommunernes eventuelle ansvar for at tegne arbejdsskadeforsikring af frivillige er uafklaret og afventer en udtalelse fra Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Børneattest

Spørgsmål: Skal eksterne aktører i folkeskolen have en børneattest?

- Svar: Ja. Myndigheden, skolen, foreningen etc. skal indhente børneattest, inden de ansætter eller beskæftiger personer, der som led i udførelsen af deres opgaver har direkte kontakt med børn under 15 år, såfremt forholdet har karakter af fast tilknytning. Det gælder altså skolens fastansatte og andre, der er beskæftiget af skolen, fx vikarer og studerende. Og med fast tilknytning menes mere end enkeltstående eller kortvarig karakter. Dvs. at skolen ikke skal indhente en børneattest på en far, hvis denne

far holder et enkelt oplæg i sin datters klasse. Ulønnede frivillige og lignede sidestilles med personer, der er beskæftiget af skolen. For folkeoplysende foreningers vedkommende gælder det, at selv om de allerede har indhentet én børneattest på en given frivillig leders arbejde i foreningen, skal der altså indhentes en mere, såfremt der bliver tale om en fast tilknytning til en skole. Man kan altså ikke genbruge en forenings allerede indhentede børneattest

Spørgsmål: Hvem har ansvaret for, at der indhentes en børneattest?

- Svar:
 - Hvis der er tale om samarbejde med enkeltpersoner, er det kommunens/skolens ansvar.
 - Hvis der er tale om samarbejde med en forening, er det foreningens ansvar.
 - Hvis der er tale om samarbejde med en virksomhed, er det arbejdsgiverens ansvar.

Tavshedspligt

Spørgsmål: Er eksterne i folkeskolen pålagt tavshedspligt?

- Svar: Nej, men de må ikke videregive fortrolige oplysninger. Aftaler omkring tavshedspligt kan eventuelt være et element i en samarbejds- eller partnerskabsaftale.

Tilsyn

Spørgsmål: Hvem har ansvaret for at føre tilsyn?

- Svar: Ansvar for at føre tilsyn ligger hos skolelederen, men ansvaret kan delegeres til en medarbejder eller en der varetager frivilligt arbejde. I så fald skal der træffes en eksplicit beslutning herom.

Kilde: KL's og COK's kursus "Åben skole – juridiske problemstillinger ved brug af eksterne undervisere".

For en nærmere gennemgang af lovgivningen omkring den åbne skole henvises til [KL's inspirationskatalog "Den åbne skole"](#), udgivet i 2014.

06 / Økonomien i den åbne skole

Ud fra et økonomisk og styringsmæssigt perspektiv handler den åbne skole om at udnytte kapaciteten bedre og gennem samarbejder og partnerskaber, få flere aktører i det omgivende samfund til at tage medansvar for at øge elevernes læring og trivsel. Her gives KL's bud på en række overvejelser og afklaringer i forhold til styring og finansiering af den åbne skole.

Folkeskolereformen er fuldt finansieret, og der er ikke øremærket midler til samarbejdet omkring den åbne skole. Omfanget af den åbne skole er således ikke som udgangspunkt bundet op på, at der skal tildeles en særskilt kommunal finansiering eller på, at der indledes nye forhandlinger om økonomi med nuværende samarbejdspartnere. Alligevel

kan den åbne skole kalde på nogle overvejelser og afklaringer lokalt i forhold til økonomien og finansieringen af den åbne skole:

Afklaring af, hvordan kapaciteten udnyttes så alle relevante ressourcer i kommunen kommer i spil. Det gælder både udnyttelsen af kommunens eller kom-

munalt støttede aktørers materialer, lokaler, ekspertise etc.

- Udnytter vi musikskolen, ungdomsskolen og fritidsklubbernes kapacitet (lokaler, materialer, busser, ekspertise etc.) i forhold til den åbne skole?

- Hvis der i forvejen er afsat ressourcer til fx profilskoler eller andre indsætter, hvordan kan disse ressourcer så bringes i spil i forhold til den åbne skole?
- Vil vi stille krav til kommunalt støttede kulturinstitutioner om at levere ressourcer ind i den åbne skole?
- Vil vi stille krav om, at de foreninger, der modtager tilskud efter folkeoplysningsloven skal tilbyde at samarbejde i regi af den åbne skole omkring understøttende undervisning for at få et forhøjet tilskud eller et

særligt tilskud? (Ifølge reglerne i folkeoplysningsloven kan kommunen stille disse krav til foreninger, når det gælder et forhøjet tilskud eller særlige tilskud, men ikke når det gælder grundtilskuddet).

- Vil vi arbejde med sociale kontrakter og fx stille krav om, at virksomheder, der arbejder for kommunen, stiller sig til rådighed for den åbne skole. Det kunne fx være, at et byggefirma stiller medarbejdere og byggepladsen til rådighed for grupper af elever som led i et åben-skole-forløb?

Afklaring af behov for mindre engangsinvesteringer. Det kan fx være en it-portal eller idebank til skoler og samarbejdspartnere, opstartsaktiviteter i form af arrangementer for skoler og eksterne etc. Nogle kommuner tænker også den åbne skole ind i en bredere strategi på kultur- og fritidsområdet omkring åbne faciliteter (åbne biblioteker, åbne haller m.v.). Det kan kræve større investeringer i fx nøglekortssystemer.

Afklaring af behov for at afsætte driftsmidler til den åbne skole. Vil vi sørge for, at der centralt eller lokalt på skolerne er afsat penge til partnerskaber og aflønning af eksterne samarbejdspartnere? I Slagelse Kommune har man fx afsat 300.000 kr. årligt til partnerskaber med foreningsområdet. Det er muligt at afsætte dele af ressourcerne i den understøttende undervisning til eksterne. Det har ca. 15 pct. af kommunerne valgt at gøre i budget 2014/2015. Nogle (især større kommuner) vælger at ansætte åben-skole-koordinatorer. Der er også skoler og kommuner som har afsat penge til befordring af elever i forbindelse med den åbne skole.

Afklaring af behov for nye anlæg, der understøtter folkeskolereformen. Den åbne skole fordrer ikke anlægsinvesteringer, men den længere og mere varierede skoledag, herunder bl.a. en mere anvendelsesorienteret undervisning, tid og rum til fordybelse, den åbne skole og motion og bevægelse kan betyde nye og anderledes behov. Det kan overvejes om det skal påvirke arbejdet med helhedsplaner for den enkelte skoles område og/eller med den fysiske planlægning i kommunen.

07 / Praksiseksempler på den åbne skole

Alle kommuner har gode eksempler på læringsforløb og på arbejdet med den åbne skole. Nedenfor gives udvalgte praksis-eksempler inden for hver af de fire hovedgrupper af samarbejdsaktører i den åbne skole.

Hvert praksiseksempel beskrives efter samme skabelon; formål, kobling til faglige mål, indhold, evaluering og effekt, organisering og gode råd.

› DE FIRE HOVEDGRUPPER AF SAMARBEJDSAKTØRER

1. **Musikskoler og ungdomsskoler** (gensidigt forpligtende samarbejde)
2. **Foreningsområdet:** Foreninger, folkeoplysningsforbund og NGO'er inden for idræt/ bevægelse, natur, sundhed/sygdom, internationale organisationer vedr. globale temaer fattigdom, klima etc.
3. **Kultur- og fritidsområdet:** Biblioteker, kunstskoler, kulturinstitutioner (teatre, museer) naturområdet, skoletjeneste, lokale fritidshjem og klubber etc.
4. **Uddannelsesinstitutioner og virksomheder:** Ungdomsuddannelser, videregående uddannelse, virksomheder/erhvervsliv.

1. Praksis eksempler på samarbejde med musikskolen

› PRAKSISEKSEMPEL

- › **Kommune:** Vesthimmerland Kommune
- › **Samarbejdsparter:** Gedved Skole og Vesthimmerlands Kulturskole
- › **Titel:** Instrumentalundervisning i skoletiden

Skolerne skal indgå i et forpligtende gensidigt samarbejde med kommunale musikskoler og ungdomsskoler. Samarbejdet skal som udgangspunkt omhandle:

- Tilrettelæggelse af undervisningen med det formål, at begge skoleformers respektive mål for undervisningen fremmes, og undervisningen fortsat kan gennemføres på bedste vis.
- Musikskolernes medvirken i folkeskolens undervisning i musikfaget.
- Musikskolernes medvirken i musikfagets understøttelse af folkeskolens øvrige fag.

Den gensidige forpligtelse til at samarbejde gælder kun musikskoleundervisningen og ikke eventuelt andre kunstfag, der udbydes. Disse er alene omfattet af den generelle forpligtelse til at samarbejde med kulturlivet m.v. Læs mere [her](#).

Formål

Målet er, at alle børn uanset social baggrund har mulighed for at få undervisning i et musikinstrument (instrumentalundervisning). Forløbet indgår i skolen arbejde med at blive en musikprofil-skole.

Kobling til faglige mål

Instrumentalundervisning i skoletiden er koblet til folkeskolens formål og til de faglige mål for musikundervisning. Kulturskolen har i andre sammenhænge haft mindre forløb med skoler, fx rim og remser på engelsk, elevproduktion af musikvideoer på iPad, forløb om læring, musik og bevægelse etc. Alle forløb er koblet til folkeskolens formål og Fælles Mål for de relevante fag.

Indhold

Projektet "Instrumentalundervisning i skoletiden" omfatter alle elever på skolens seks klassetrin, som undervises i instrumentalundervisning. Alle 0.-2. klasse får violin- og celloundervisning. Elever fra 3.-6. klasser kan vælge mellem en række instrumenter. Musikundervisningen er obligatorisk.

Evaluerings og effekt

Der har været afholdt evalueringsmøder mellem samarbejdsparterne, også på ledelsesniveau, samt interne evalueringsmøder. Parterne har drøftet effekten af forløbet i forhold til målene. Projektet har været en succes i forhold til de opstillede mål om at bryde den sociale arv i adgangen til instrumentalundervisning og indfri fælles mål for musikundervisning. Projektet gentages, men i mindre målestok.

Organisering

Samarbejdet mellem folkeskolerne og Kulturskolen er et partnerskab, og forløbene planlægges i dialog. Gedsted skole og Vesthimmerland Kulturskole har delt finansieringen 50/50. Ved holdundervisning er kulturskolelæreren alene, men en koordinator fra skolen er tilknyttet. Ved klasseundervisning deltager der altid en skolelærer også.

› GODE RÅD FRA PRAKTIKERE

- › Når to forskellige fagligheder og institutioner skal samarbejde er det vigtigt at sætte klare rammer for samarbejdet og tydeliggøre forventninger til hinanden.
- › Alt skal diskuteres ordentligt igennem. Undervurder ikke det lavpraktiske.
- › Det er sundt og givende at samarbejde og få sat sine kompetencer i spil på en ny måde. Alle lærer noget nyt om deres faglighed og kompetencer.
- › Det tager tid at udvikle et samarbejde. Vær tålmodighed og sæt ikke for mange store projekter i gang på en gang.

Lignende eksempler findes bl.a. i Slagelse Kommune, hvor Flakkebjergskolen samarbejder med musikskolen om instrumentalundervisning.

Samarbejdet med ungdomsskoler

[Ungdomsskoleforeningen](#) har med støtte fra Undervisningsministeriet udarbejdet et inspirationskatalog som giver inspiration til, hvordan samarbejdet med ungdomsskolen kan være en integreret del af kommunens og skolernes arbejde med den åbne skole. Kataloget indeholder en række praksis eksempler.

2. Praksis eksempler på samarbejde med foreninger

› PRAKSISEKSEMPEL

- › **Kommune:** Greve Kommune
- › **Samarbejdspartner:** Karlslunde Skole og Strandskolen i Greve og fire idrætsklubber
- › **Titel:** Idræt i Skolen

Det mest udbredte samarbejde er mellem skoler og foreningsliv. I KL's undersøgelse fra november 2014 blandt skoleforvaltningerne har 61 kommuner angivet, at alle eller over halvdelen af skolerne har samarbejde med foreningslivet. Det kan være foreninger og NGO'er inden for idræt/bevægelse, natur, sundhed/sygdom, internationale organisationer vedr. globale temaer som fattigdom, klima etc. I en del kommuner er samarbejdet med foreninger i den åbne skole tæt koblet til motion og bevægelse. Man inddrager de lokale idrætsforeninger enten som instruktører eller til at kompetenceudvikle lærere fx ift. bevægelselementer i undervisningen, uddanne legeagenter mv.

Formål

At introducere og give eleverne grundfærdigheder i fire forskellige, til dels mindre, sportsgrene. Foreningernes delmål har været at få flere medlemmer: Det har én af de tre sportsgrene opnået halvvejs i projektet.

Koblingen til faglige mål

Forløbet er koblet til fælles mål for idrætsfaget

Indhold

I projektet introduceres eleverne til fire idrætsgrene (badminton, tennis, petanque og golf) og modtager kvalificeret undervisning af uddannede instruktører. Projektet omfatter 6. årgang på to skoler. Det samlede elevtal er på ca. 110 elever. Projektet er delt op, så forløbet gennemføres for Strandskolens elever (ca. 65) i efteråret 2014, mens eleverne på Karlslunde Skole (ca. 45) deltager i foråret 2015. Hver skole opdeles i fire grupper (A, B, C, D), så hver gruppe består af 12 til 16 elever. Hver gruppe gennemgår to timers idrætsundervisning om ugen i et tre ugers sammenhængende forløb – i alt seks timer pr. idrætsgren.

Evaluering og effekt

Projektet er evalueret midtvejs i perioden, og evalueres når forløbet er slut. Det sker efter en række parametre: målgruppe, holdstørrelse, valg af idrætsgrene, tidspunkt, aktivitetsniveau, sværhedsgrad mv. Valget af målgruppe (6. klasser) matcher projektets formål godt. Eleverne har en alder, hvor de forstår instruktørens undervisning, og balancen mellem leg og læring har været god. Generelt har eleverne været meget interesserede og oplevet, at de har fået nye færdigheder. En kombination af kendte og mindre kendte idrætsgrene i forhold til aldersgruppen er en succes. Projektet blev nr. to i P4 og DIF's kåring af "Danskernes Idrætspris 2014" (ud af 50 indstillede projekter).

Organisering

Forberedelsen er sket i tæt samarbejde. Der er aftalt detaljerede betingelser for samarbejdet mellem skolerne og de fire idrætsklubber. Fx at det er skolens ansvar, at eleverne er forberedte og påklædt til undervisningen, at det er golfklubben, der betaler befordring til golfklubben etc. Projektet afrundes med en aktivitetsdag for alle lærere, instruktører, elever og forældre.

› GODE RÅD FRA PRAKTIKERE

- › Aftal betingelser for samarbejdet (en samarbejdsaftale)
- › Evaluer undervejs i projektet, opstil parametre for, at I fx vil følge op på, om målgruppen matcher balancen mellem leg og læring.
- › Det er tidskrævende at få samarbejde om større forløb op at stå. Udvikl videre på de samarbejder, der er sat i gang, fx ved at udvide målgruppen til andre klassetrin, udskifte og inddrage nye samarbejdspartnere i projektet.

Lignende eksempler findes i de fem fyrtårnskommuner (Slagelse, Aalborg, Herning, Frederiksund og Ringkøbing-Skjern) som samarbejder med DIF, DGI og Dansk Skoleidræt i det A.P. Møller støttede projekt "[Krop og Kompetencer](#)".

3. Praksis eksempler på samarbejde med kulturinstitutioner

› PRAKSISEKSEMPEL

- › **Kommune:** Vejle Kommune, Center for Kultur og Udvikling samt Center for Uddannelse og Læring
- › **Samarbejdsparter:** Vejle Kommune og en række kultur- og naturinstitutioner i kommunen.
- › **Titel:** Kulturrygsækken

Det næstmest udbredte samarbejde findes mellem skoler og kulturinstitutioner. I KL's forvaltningsundersøgelse fra november 2014 har 48 kommuner angivet, at alle eller over halvdelen af skolerne samarbejder med kulturinstitutioner.

Formål

Visionen for "Kulturrygsækken" er at alle børn uanset baggrund i deres skoleforløb møder et bredt udsnit af kulturgenerer såvel som fagpersoner, der formidler kultur og natur.

Koblingen til faglige mål

Målet er, at eleverne får en dybere forståelse for og indlevelse i naturens og kulturens væsen i mødet med udøvende og formidlende fagpersoner. Forløbene er koblet til Fælles Mål de praktisk/kreative områder samt historie og naturvidenskab. Målet er endvidere at åbne pigernes øjne for de naturvidenskabelige fag og bidrage til at udvikle historie og naturfagsundervisningen i folkeskolen. Eleverne skal opleve, at de kan bruge og udvikle deres kreativitet, samt at undervisningen er anvendelsesorienteret og baseret på skabende processer.

Indhold

Forløbene i kulturrygsækken henvender sig til skolens aldersinddelte afdelinger, hvor eleverne møder et bredt udsnit

af kulturgenerer og fagpersoner. Samarbejdspartnere i projekterne er: Musikskolen, Økolariet (Miljøcenter), Vejle Kunstmuseum, Kongens Jelling, Kulturmuseumet i Spinderihallerne, Vingsted Mølle, Søballe-gaard Naturskole, Vejle Stadsarkiv, Vejle Bibliotekerne, Vingsted Historiske Værksted, Givskud Zoo, Xeneriet og Vejle Kommunes Sundhedsafdeling. Indholdet er dynamisk og der udvikles årligt nye projekter.

Indskoling: Den lange rejse

Forløbet er bygget op omkring en fiktiv rejse over tre dage. Først forbereder eleverne rejsen, de får et stempel i et hjemmelavet pas, indretter klasseværelset som et skib etc. Dag ét tager eleverne på Vejle Børnebibliotek og starter en rejse igennem bøger fra forskellige lande og verdener. På dag to tager eleverne på Vingsted Historiske Værksted, hvor de tilbereder og spiser stenaldermad med ingredienser, de har fundet i naturen, og de træner forskellige kampeleje for at kunne forsvare deres landsby. På dag tre tager eleverne til stranden og undersøger havets og strandens dyre- og planteliv sammen med Økolariet (Miljøcenter) og Naturskolen.

Mellemtrin: Leonardo da Vinci

Som optakt til forløbet introduceres eleverne til Leonardo da Vinci og til et opfinderværkstedet, hvor de får en opgave, de skal løse, inden forløbet går i gang. Dag ét tager eleverne på Kunstmuseet for at se på renaissancekunst og selv forsøge sig som kunstnere. Dag to tager eleverne på Xeneriet (eksperimenterende børneteater), hvor eleverne med baggrund i egne arbejdstegninger, bygger og afprøver deres egne opfindelser. Dag tre tager eleverne igen ud på Xeneriet og arbejder dramatisk med Leonardo da Vincis syv læringsprincipper.

I Darwins Fodspor

Eleverne er inden forløbet gjort bekendt med Darwins liv og opdagelser vha. materiale fra Givskud Zoo, Søballegård Naturskole, Vejle Stadsarkiv og Vejle Kunstmuseum. På dag ét tager eleverne i Givskud Zoo for bl.a. at observere chimpanseflokken og sammenligne chimpanse og menneskers fysiologi og adfærd. Via leg og læring får eleverne en forståelse af begreberne generation og evolution. Dag to foregår på Stadsarkivet hvor eleverne bl.a. lærer om generationer og slægt. På dag tre undersøger eleverne en række værker på Vejle Kunstmuseum for at forstå, hvordan Darwin brugte tegning som dokumentation for videnskaben.

Udskoling: Håndværk – Industri – IT

Før forløbet skal eleverne have opnået kendskab til Danmark under industrialiseringen, og eleverne vælger én af fire forskellige håndværkstraditioner. På dag ét arbejder eleverne på Vingsted Historiske Værksted og Vingsted Mølle i fire håndværkstraditions linjer. På værkstederne er der medarbejdere med speciale i de forskellige håndværk fra Vejle Museerne til at assistere eleverne. På dag to tager eleverne på Vejles Stadsarkiv og introduceres til forskellige aspekter af Vejle under industrialiseringen. Efterfølgende arbejdes der på skolen med perspektivering til det moderne, computerstyrede samfund.

Evaluering og effekt

Disse forløb har betydet, at kulturinstitutionerne har fået hul igennem til folkeskolerne i kommunen. Tidligere har materialer mv. ikke fået den ønskede respons og effekt. Forløbene har igennem de tværinstitutionelle møder og samarbejder skabt synergier på tværs i kommunen. Vejle Kommune har i opstartsfasen holdt ti møder med samarbejdspartner

ne for at afklare formål og mål med projektet. Projektet er opstartet før folkeskolereformen, men i forbindelse med reformationen har man udvidet projektet med en digital platform for at understøtte samarbejdet. Forvaltningen og kulturrygsækkens samarbejdspartnere mødes to gange om året til evaluering af forløbene og planlægning af fremtidige forløb.

Organisering

Den åbne skole er organiseret decentralt og centralt. Forvaltningen har spillet en central rolle i understøttelsen af samarbejdet mellem skoler og kulturinstitutioner – særligt i opstartsfasen, dels via møder, dels via en digital platform. Forløbene organiseres mellem skolen og kulturinstitutionerne eksempelvis via platformen aabenskole.vejle.dk

› GODE RÅD FRA PRAKTIKERE

- › Vær tydelig på aftaler, og forventningsafstemning med de interessenter, der indgår i samarbejdet.
- › Hvis det er større projekter så efterspørg, at det er årligt tilbagevendende (ikke engangsevents) og skab en tradition, som skolerne kan regne med som en mulighed i deres årsplanlægning.
- › Understøt, at forskellige natur- og kulturinstitutioner arbejder sammen, sådan at de kan tilbyde skolerne åben-skole-læringsforløb, der går på tværs af flere fag og emner.

Viborg Kommune har et lignende samarbejde omkring kulturrygsække.

Kulturelt LæringsCenter i Viborg Kommune

Viborg Kommune har skabt "Kulturelt LæringsCenter Viborg". Centret skal i samspil mellem lærere, pædagoger og områdets kulturinstitutioner, kunstnere, erhvervs- og foreningsliv, skabe kulturelle læringsforløb til børn og unge i dagtilbud og skoler.

Centrets samler beskrivelser af de kulturelle tilbud som institutioner, foreninger, erhvervs- og frivillige m.fl. i Viborg Kommune udbyder for børn og unge i skole-

og dagtilbudstid og formidler dette til skoler og dagtilbud. Centret medvirker til udvikling af læringsforløb i samarbejde med udbydere, lærere og pædagoger. Centret findes på skoletjenesten.dk, og fysisk i form af et sekretariat på kommunens børnebibliotek. Det er sekretariatet man skal kontakte, hvis man har et tilbud, man gerne vil have formidlet gennem centret eller hvis man har en ide til et læringsforløb, hvor man mangler sparring eller en samarbejdspartner.

4. Praksis eksempler på samarbejde med en virksomhed

› PRAKSISEKSEMPEL

- › **Kommune:** Aalborg Kommune
- › **Samarbejdsparter:** Gistrup Skole, Spar Nord Bank, Eurodan Huse (ejendomsmægler)
- › **Titel:** Byg et hus

Skole-virksomhedssamarbejde og samarbejde med ungdomsuddannelser er de samarbejder som er mindst udbredte

ifølge KL's forvaltningsundersøgelse fra november 2014. Det er dog KL's indtryk, at det er et område i rivende udvikling. Der er ikke lovkrav om, at kommuner og virksomheder skal samarbejde. Kommunerne har imidlertid en række skal-opgaver såsom vejledning, praktik og samarbejder med ungdomsuddannelser, og i skolen er der en række fag og emner (Job og uddannelse, Håndværk og design, Innovation og entreprenørskab) som gør samarbejde med virksomheder oplagt. Derfor er samarbejde med virksomheder oplagt – ikke mindst i udskoling.

Hvis der er ikke er oplagte virksomheder i nærområdet, kan forældre på skolen evt. bidrage. Nogle skoler har etableret en "forældrebank".

Formål

Formålet med samarbejdet er, at eleverne skal blive dygtigere til matematik og samfundsfag ved at arbejde anvendelsesorienteret, koble teori og praksis og skabe sammenhæng mellem skolen og virksomheder.

Faglige mål

Samarbejdet med banken og ejendomsmægleren har både et samfundsfagligt, økonomisk og matematisk aspekt. Samfundsøkonomisk bliver eleverne introduceret til låneberegning og til en række privatøkonomiske anliggender. Og i faget matematik får eleverne bl.a. stillet trigonometriske udfordringer, fx i forhold til hvordan taghældningen på huset skal være?

Ikast-Brande Kommune har skabt en Entreprenørskabsskole for at få entreprenørskab til at gennemsyre skolernes dagligdag. På billedet ses resultatet af et samarbejde mellem to klasser på Dalgasskolen og virksomheden Biomar A/S. Klasserne lavede en bl.a. en hjemmeside, udviklede et nyt kortspil, og designede en ny fodersæk med børnenes tegninger på.

Indhold: Byg et hus

Opgaven begynder med, at eleverne får en familiecase. Familien skal flytte og skal i den forbindelse optage lån, finde en byggegrund og bygge huset. Igennem forløbet prøver eleverne at ansøge om lån i en bank, at sætte sig ind i lokalplanen for udstykningen, at købe grunden på en fiktiv auktion, at tegne en plantegning over huset, at få projektet godkendt (lokalplan og økonomi), bygge huset i 1:40 i karton og afslutningsvist få huset vurderet hos en ejendomsmægler med henblik på salg. Igennem forløbet kommer eleverne på to besøg, dels hos Spar Nord (bank) i forhold til at få viden og drøfte låntagning, dels hos Eurodan Huse (ejendomsmæglerfirma) for at få viden om og drøfte indretning af husene og få rådgivning i forhold til vurderingen af det endelige resultat af elevernes husprojekt.

Evaluering og effekt

Eleverne oplever, at de kan anvende samfundsfag, økonomisk teori og matematisk teori i praksis. De oplever, at det de lærer bliver meget virkelighedsnært og får et billede af, hvad man arbejder med, når man er ansat i en bank eller hos en ejendomsmægler. Virksomhederne oplever at få en eksponering.

Organisering

Den åbne skole understøttes på skolen og på forvaltningsniveau. Forvaltningen har bl.a. en playmakermodel, hvor man både på erhvervsområdet, kulturområdet og på fritidsområdet har en playmaker, som har til opgave at skabe rammer, koordinere og udvikle aktiviteter ift. samarbejdet med skoler og det respektive område. Det konkrete projekt er forberedt og udviklet i samarbejde mellem skolen og virksomhederne.

› GODE RÅD FRA PRAKTIKERE

- › Afstem forventninger og hav en åben dialog om begge parter motivation for projektet.
- › Afklar arbejdsdeling.
- › Forankr i ledelsen. Projekterne skal være forankret ledelsesmæssigt, og skoleledelsen skal være tydelig omkring, hvad der er ledelsesansvar, og hvad der er medarbejderansvar.
- › Den åbne skole har store potentialer. Kunsten er at finde ud af, hvad der giver mere læring, og hvad der ikke gør – det kan blive en tidsrøver uden læringsindhold. Afprøv forskellige forløb, evaluer og gå videre med de projekter, der viser sig at være en succes eller har potentiale til at blive det.

08 / Hvis du vil vide mere

Besøg KL's site: Den åbne skole: www.kl.dk/aabenskole

The screenshot shows the website interface for 'Den åbne skole'. At the top, there is a navigation bar with the KL logo and various menu items like 'Fokus', 'Fagområder', 'Politik', etc. Below this, there is a main content area with a large heading 'Den åbne skole' and a sub-heading 'Elevne skal møde virkeligheden uden for skolen...'. To the right of the main content, there is a sidebar with several colored buttons: 'Aktuelt' (dark blue), 'Læring' (red), 'Lovgivning' (purple), and 'Organisering og understøttelse' (light blue). There is also a yellow box with the text 'Engelsk i børnehaven - vil I også i gang?' and 'Klik og læs mere!'.

Her finder du links til aktuelle artikler om den åbne skole, inspirationsmateriale om læring i den åbne skole og understøttelse af den åbne skole fra bl.a. Undervisningsministeriet, KL, Deloitte, Danmarks Evalueringsinstitut, Det nationale netværk af skoletjenester, Ungdomsskoleforeningen, Det Danske Spejderkorps, Kulturministeriet m.fl. Der kommer løbende flere eksempler. Der er bl.a. et inspirationsmateriale på vej om skole-virksomhedssamarbejde, som er udarbejdet i et samarbejde mellem Undervisningsministeriet, KL og DI.

Læring i den åbne skole

© KL juni 2015

Produktion: Kommuneforlaget A/S

Design: e-Types

Foto: Rie Neuchs, Jakob Carlsen, Caroline Hegelund

Produktionsnr. 830124-pdf

ISBN 978-87-93365-02-5-pdf